

Mit gondolnak a hazai erdészek a szálalásról?

Folcz Ádám – doktorandusz, NYME EMK EMEVI

Molnár Dénes – doktorandusz, NYME EMK EMEVI

Dr. habil. Frank Norbert – egyetemi docens, NYME EMK EMEVI

Az utóbbi években a folyamatos erdőborítást megcélzó erdőgazdálkodás mind a hazai, mind pedig a nemzetközi erdészeti politika célpontjába került. Bár jellemzően folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódnak tekinthető a szálalás, annak gyakorlati teendőit nem lehet teljesen azonosítani a szálaló üzemmóddal (Csépanyi, 2007).

A szálalás tudományos és gyakorlati hátterének és a témában meglévő eddigi ismereteinek a megítélése – számos kísérleti terület és gyakorlati tapasztalat ellenére – vita tárgyát képezi az utóbbi években. Mivel hazánkban valódi szálaló szerkezetű erdő nem található, a szálalást – mint üzemmódot – a korábban vágásosan kezelt, egykorú erdők átalakításával kezdték el. Az említettek figyelembevételével, hazánkban jelenleg 65 161 hektáron (CZIROK – SZOLNYIK, 2013) található átalakító és szálaló üzemmódban lévő erdő, amelynek hosszú távú célja a szálaló erdő kialakítása.

Felmérésünk során arra kerestük a választ, hogy az üzemmódok bevezetése óta, milyen gyakorlati szakmai tapasztalatok, vélemények alakultak ki a hazai erdésztszadalmában.

Első lépésben interjú vizsgálatot végeztünk: megkérdeztünk három, a gyakorlatban is dolgozó szakembert (kettő erdőmérnököt és egy erdésztechnikust), hogy a témában melyek azok a legfontosabb kérdések, amelyeket érdemes és szükséges lenne feltenni a szakközönségnek. Ezeket kiegészítettük a saját kérdéseinkkel és összeállítottuk a kérdőívet. Ennek három szerkezeti része volt: az első kérdéscsoport a demográfiai viszonyokra vonatkozott, a második kimondottan a szálalás sajátosságaira irányult, a harmadik pedig a szálaló és vágásos üzemmód összehasonlítását firtatta. A kérdőív összeállításánál nem vettük külön az átalakító üzemmódot, hiszen az csak átmeneti állapot, melynek végső célja a szálaló üzemmód. Kérdőívünket elektronikusan küldtük ki. Különösen figyeltünk arra, hogy az ország minden részéről, és lehetőleg kellő tapasztalattal (legalább 10 éve a szakmában dolgozó szakemberek) rendelkező kollégák töltsék ki. (Megjegyzendő: ha valaki akár 15 éve a szakmában van, és pl. homoki nyárasok és akácok erdőművelésével foglalkozik, az nem jelenti, hogy nagyobb tapasztalata van a témában annál a gyakornoknál, aki néhány éve bükkös, kocsánytalan tölgyes átalakító üzemmódú erdőtümbben „lesz el” a több tapasztalattal rendelkező kolléga szakmai fortélyait.) A kérdőíveket összesítettük, kiszűrtük a nem kívánatos vagy hibás elemeket és feldolgoztuk az adatokat. Az így kapott eredményeket statisztikai módszerekkel elemeztük.

A téma időszerűségét és a válaszadók nagyfokú érdeklődését jelezte, hogy a válaszok rendkívül gyors ütemben érkeztek. Összesen 225-en töltötték ki értékelhetően a kiküldött kérdőívet. Az 1. táblázatban láthatók a megkérdezettek legfontosabb demográfiai viszonyai. Ezek közül ki kell emelni, hogy a legtöbb megkérdezett több mint 10 éve dolgozik a szakmában, és van szálaló üzemmódban lévő erdő a gazdasági egységében. (Magyarországon összesen

1. táblázat: A válaszadók adatai

Végzettsége szerint Ön? (n=225)	
Erdésztechnikus	67
Erdőmérnök	158
Hány éve dolgozik Ön a szakmában? (n=225)	
1-2 éve	18
3-10 éve	58
Több mint 10 éve	149
Melyik szférában dolgozik Ön? (n=174, rendszerbiba miatt nem 225)	
Állami egyéb	16
Állami erdőgazdálkodás	92
Állami felügyelőség és tervezés	27
Magán-erdőgazdálkodás	39
Mely erdőgazdasági tájegységben dolgozik Ön? (n=242)	
Alföld	24
Dél-Dunántúl	37
Dunántúli-középhegység	51
Északi-középhegység	46
Kisalföld	25
Nyugat-Dunántúl	59
Van-e szálaló üzemmódban kezelt erdő az Ön üzemegységében? (n=225)	
Igen, van	137
Nem tudom	5
Nincs	83

kb. 1500 erdőmérnök végzettségű szakember dolgozik és egy részük nem is az erdőgazdasági szférában (HORVÁTH, 2011), vagyis a megkérdezett 158 erdőmérnök ~10%-os mintavételt jelent, ami statisztikailag megfelelő (KOTLER – KELLER, 2006).

A szálaló üzemmódra vonatkozó kérdések a 2. táblázatban olvashatók. Látható, hogy a válaszadók szerint a faállományok közül egyedül a bükkösökben alkalmazható egyértelműen az eljárás. A többség szerint a szálalást az elsődlegesen védelmi rendeltetésű területeken kell alkalmazni. Szintén többen vélik úgy, hogy a szálalás a faállomány leromlásához vezethet. A válaszok megosztottsága jól mutatja, hogy Magyarországon még az erdészeti szakemberek körében sem alakult ki egységes vélemény az üzemmód kapcsán.

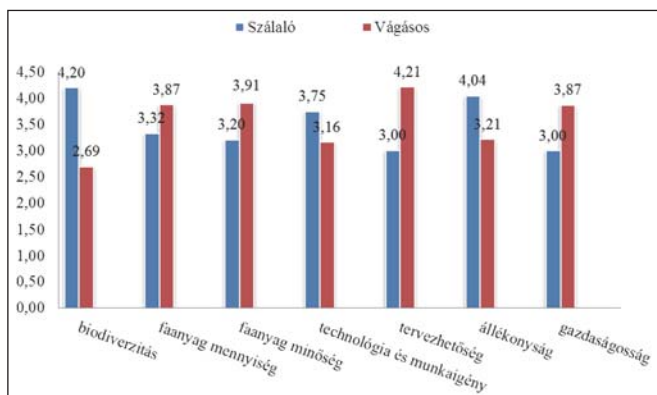
A tanulmány legfőbb kérdésköre az volt, hogy a megkérdezettek a hagyományos vágásos vagy a szálaló üzemmódot tartják-e előnyösebbnek. Az 1. ábra mutatja a két üzemmód egyes sajátosságainak megítélését. Statisztikai vizsgálataink szerint (5%-os szignifikancia szinten) a két üzemmódról kialakult vélemények szignifikánsan különböznek (az összevetést két próbas T-tesztel végeztük). Az üzemmódok megítélése független a szakmában eltöltött évek számától, a válaszadó ágazaton belüli szférájától, a két üzemmód gazdaságosságának megítélése pedig független attól, hogy a megkérdezettek üzemterületén van-e szálaló erdő (kapcsolatelemzés, a Khi²számítása után a Cramer-féle mutatóval). A szakemberek egyetértenek abban, hogy a szálalás ökológiai vonatkozásokban jelentősen felülmúlja a vágásos erdőket, a gazdasági mutatókat (a

2. táblázat: A szálaló üzemmódra vonatkozó általános kérdések

A szálaló üzemmódra vonatkozó kérdések (n=225)	
Mekkora területen?	
1-5 ha	82
50< ha	51
5-50 ha	92
Melyik szférában?	
Állami gazdasági	115
Állami védelmi	196
Magán	122
Mely fafajokkal lehetséges? (76 variáció született)	
B	202
GY-KTT	122
CST	90
GY-KST	59
MOT	49
LF	44
EF	37
SZNY	35
A	34
Milyen fatermési osztályokban lenne célszerű alkalmazni?	
Egy-kettő	170
Három-négy	151
Öt-hat	126
Faállomány leromlásának veszélye?	
Igen	101
Nem	88
Nem tudom	36
Területi növelés kérdése?	
Igen, gazdálkodói szempontból	7
Igen, gazdasági és társadalmi okokból	62
Igen, elsősorban társadalmi okokból	42
Egyéb igen	9
A gazdálkodó döntse el	5
Nem, a területe megfelelő	62
Csökkentésére van szükség	29
Egyéb nem	9

faanyag minősége, mennyisége, munkaerőigény) tekintve viszont alulmarad. Az eredmények egy részét a soproni, Roth-féle szálalótömbben végzett kutatásaink során szerzett saját terepi tapasztalataink is alátámasztják (a törzsmi-nőség romlása, a fakitermelés során keletkezett károk, a lágyszárúak és gombák fajgazdagsága). A Roth-féle szálaló tömbben kezdték meg hazánkban elsőként a szálaló jellegű erdőszerkezet kialakítását (Kolozsár, 2013), amelynek a szerkezete napjainkra kezd hasonlítani a Prodan-féle elméleti szálaló erdő szerkezetéhez. (MOLNÁR és mts., 2013)

Összességében megállapítható, hogy a szálaló üzemmóddal kapcsolatban számos téren nem alakultak még ki egyértelmű vélemények. Az elmúlt néhány év gyakorlati tapasztalataiból azonban az is látható, hogy a szálalás során nemcsak a rendszeres fahasználatok bevételei jelennek meg, hanem a gazdasági eredményt rontó, de az erdőáll-

1. ábra 1: A szálaló és vágásos üzemmód összehasonlítása. (Értékelje 1-től 5-ig a szálaló és vágásos üzemmódot, 1=rossz, alacsony, 5=nagyon jó, kimagasló)

mány szerkezetének fenntartása miatt elengedhetetlenül szükséges erdőnevelési beavatkozások költségei is. Amennyiben pedig azt nézzük, hogy a szakemberek által egyértelműen az elsődlegesen védett, vagy védelmi rendeltetésű bükkösökben volna célszerű az üzemmódot bevezetni, akkor hazánk jelenlegi területének nagyon kis részét érintené az üzemmód. („Így a szálaló üzemmód tipikusan az árnytűrő bükkösök folyamatos erdőborítással kezelésének fő iránya lehetne.”, In: CSÉPÁNYI, 2014). Az erdészeti politikával kapcsolatban pedig egy kollégánk szöveges megjegyzését idéznénk a kérdőívből: „Megint divatolunk, mint a fenyesítéssel, nyárasítással?”. Természetesen az is érdekes kérdés, hogy ha elődeink már több mint 200 éve kísérleteznek a módszer bevezetésével és alkalmazásával (REININGER, 2010), akkor ez az üzemmód vajon miért nem terjedt el napjainkra szélesebb körben. Mindezek alapján kijelenthetjük, hogy a gyakorlati szakemberekre és a kutatókra vár e kérdések megválaszolása, hiszen az eddigi tapasztalataink még korántsem teljesekek, és az eredményeink számos új kérdést vetnek fel.

Köszönjük a kérdőívet kitöltő minden kedves kollégának, hogy véleményükkel, válaszaikkal hozzájárultak kutatásunkhoz.

Felhasznált irodalom:

- CSÉPÁNYI P. (2007): A természetközeli erdőgazdálkodás és a szálalóerdő. *Erdészeti Lapok*, 9, 281-284.
- CSÉPÁNYI P. (2014): A folyamatos erdőborítás fogalma és értelmezése. *Erdészeti Lapok* 149(1): 2-5.
- CZIROK I. – SZOLNYIK CS. (2013): A folyamatos erdőborítás nyilvántartása az Országos Erdőállomány Adattárban. *Erdészeti Lapok* 148(11): 354-356.s
- HORVÁTH S. (2011): Vállalkozások fejlődése az erdőgazdálkodásban. Doktori disszertáció, Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Sopron
- KOLOZSÁR J. (2013): A Roth-féle szálalóerdő története: 1936 és 2011 közötti időszak. NymE-ERFARET Nonprofit Kft., Sopron
- KOTLER P. – KELLER K. L. (2006): Marketing-menedzsment. Akadémiai Kiadó, Budapest
- MOLNÁR D. – FOLCZ Á. – FRANK N. (2013): Állományszerkezeti vizsgálatok az Erdőművelés Tanszék szálalóvágásos kísérleti területein - Kari Tudományos konferencia, Kivonatok kötet. Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Sopron
- REININGER H. (2010): A szálalás elvei, avagy a korosztályos erdők átalakítása. HM Budapesti Erdőgazdaság Zrt., Budapest. 🌿